

УДК 623.64

ПОСІБНИК “ВІЙСЬКОВА ТОПОГРАФІЯ” ВИДАННЯ ЛЬВІВСЬКОЇ ПОЛІТЕХНІКИ: ЗМІСТ І РОЛЬ

В. Тимчук, Е. Лучук

Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Ключові слова: військова топографія, рецензія.

У передмові до одного з підручників для курсантів військово-навчальних закладів України, який побачив світ у 1998 р., зазначалося: “...проблемою підготовки військових кадрів є відсутність підручників і посібників, написаних українською мовою, та неунормованість, або й відсутність української термінології майже в усіх галузях військової науки”.

Така ситуація є актуальною і досі в багатьох галузях військової науки, адже випущені за останні двадцять років довідкові та навчальні матеріали є або пробними з усіма притаманними цьому недоліками (вади та дискусійність понятійного апарату, відхилення від класичних принципів написання підручників тощо), або спрощено перекладеними навчальними книгами зі спадку колишнього СРСР.

Винятком у цьому питанні можна вважати, напевно, лише військову топографію. Так, на сьогодні маємо вже [1], цитата з якого подана вище [2, 3]. Як бачимо, творчі колективи географічно представляють усю Україну та, як наслідок, мають власні погляди на побудову та глибину розкриття навчального матеріалу.

Метою цієї публікації є дати рецензію на останню книгу, видану Львівською політехнікою, тож стосовно її “конкурентів” зазначимо лише окремі моменти.

С.Г. Шмаль дав узагальнене, стисле і вичерпне викладення матеріалів з військової топографії на основі навчальних книг радянської доби. Крім того, позитивним моментом його підручника є відпрацювання природної української термінології у питаннях військової топографії. Недоліком підручника “Військова топографія” є погляд на предмет з позиції загальновійськового командира, що вносить незручності при його застосуванні, наприклад, під час підготовки артилеристів і ракетників. Крім

того, ряд питань, актуальних сьогодні: цифрові карти, завдання навігації – не відображені в підручнику взагалі.

Своєю чергою, А.М. Кривошеєв і А.І. Приходько виклали матеріал з “артилерійської” позиції (у Сумах донедавна існував Військовий інститут ракетних військ і артилерії). Зрозуміло, що матеріал їх підручника “пройшов” через курсантські конспекти і орієнтований для подальшого застосування під час бойової роботи з артилерійськими системами. З названих причин очевидним є поєднання військової топографії з топогеодезичною підготовкою і, зокрема, розглядом оптичних приладів, які застосовують для вимірювання кутів і віддалей, гірокомпасів, якими оснащені більшість бойових машин. Посібник містить також опис супутникової радіонавігаційної системи та апаратури визначення координат та іншої навігаційної інформації типу “Базальт”. Водночас, помітні недоліки і обмеження цього посібника: по-перше, термінологічний ряд і лексичні форми містять чимало помилок, по-друге, новий матеріал, зокрема дані про топогеодезичні та навігаційні прилади в методичному відношенні опрацьований недостатньо і має довідково-експлуатаційний характер; по-третє – і це, мабуть, найголовніше – обсяг посібника є зavelиким, і ряд довідкових та інших матеріалів можна було б опустити.

Серед усіх трьох навчальних посібників з військової топографії найкращим є авторства колективу авторів з Національного університету “Львівська політехніка” за редакцією П. Ткачука та І. Тревого – як за мірою опрацювання навчального матеріалу та його висвітленням, так і за оформленням. Матеріал посібника теж укладений на основі тривалого викладання дисципліни “Військова топографія”. Тому він містить як звичні розділи; “Місцевість як

елемент бойової обстановки”, “Топографічні та спеціальні карти”, “Орієнтування на місцевості без карти”, так і нові розділи, які завдяки розвитку наукомістких технологій поповнили сучасну військову топографію: “Цифрова інформація про місцевість. Цифрові та електронні карти, які використовують у Збройних Силах України”, “Використання засобів навігації наземних рухомих об’єктів у бойовій роботі командира”, “Застосування геоінформаційних технологій для відображення бойових дій”, “Топографічні карти країн НАТО”.

Посібник вдало структурований, зручний у користуванні через простоту відшукування необхідних питань і через поєднання описового матеріалу з графікою (рисуноками, схемами), таблицями. Кожне окреме питання описується порівняно стисло.

Завдяки новим розділам, в яких детально висвітлена тематика застосування цифрових та електронних карт, засобів навігації наземних рухомих об’єктів у діяльності командирів і штабів, посібник може бути рекомендований при вивченні, аналізі та проектуванні автоматизованих систем управління військового призначення, що значно розширює сферу його використання.

Великою перевагою цього видання є те, що воно вводить в освітню практику та подальше повсякденне використання спеціальну термінологію, особливо ту, яка в нормативних та довідкових документах може визначатися і по-іншому. Наприклад, посібник дає визначення *системі розграфлення*, а у практиці за звичкою використовують поняття *система розграфки* і т.д.: *знімання на противагу зйомці, циркуль-вимірювач – циркуль-вимірник, підйом (карти) – підняття, пересічена (місцевість) – перетнутої, крутизна (схилів) – стрімкості, пульт керування – пульту управління...*

Щодо зауважень до посібника Гребенюк Т.М., Волчка П.І. та ін. “Військова топографія”, то слід зазначити таке. Насамперед, розвиток технологій і супутня цьому поступова зміна функціональних задач фахівця з військової топографії вимагають і іншої побудови та змісту системи його (фахівця) підготовки. Мається на увазі, що ряд навчальних елементів втрачають свою актуальність і значущість, набувають переважно довідкового характеру і тому потребують меншої уваги під час висвітлення (стосується зокрема детального читання карт, детального дешифрування елементів місцевості за аерофотодокументами, повноти та

послідовності дій щодо підготовки (ведення) карт, опису різновидів місцевостей). Адаптація візуалізація місцевості та обстановки в електронному вигляді, доступ до геопросторових даних за допомогою автоматизованих засобів – для військового споживача це зрозуміла перспектива і є лише питанням часу. Врешті-решт тактика ведення бойових дій арміями провідних держав світу на початку 21 століття свідчить, що основним фактором їх успішності є оперативність прийняття оптимального рішення. Отже, часу на вивчення місцевості шляхом безпосереднього огляду, що характерно для позиційного протистояння, часу для топогеодезичного прив’язування, часу для відпрацювання графічних документів просто немає.

Відповідно у наступних виданнях з військової топографії є бажаним прискіпливіше розглянути досягнення у навігаційному забезпеченні дій військ, особливості застосування геопросторових систем у військових задачах, сутність відображення змінюваної обстановки на електронних картах і її сприймання користувачем (частково подібні питання розглядають у довіднику [4]).

По-друге, контрольні завдання доцільно доповнити практичними вправами математичного характеру. Наприклад, пояснення, як визначити місце за вимірними кутами (способом Болотова) або як розв’язати третє навігаційне завдання, слід доповнити відповідними задачами.

Оскільки на озброєнні Сухопутних військ Збройних Сил України з нещодавнього часу перебувають інформаційно-керуюча система в складі танку “Оплот” (з навігаційною компонентою “ТИУС-Н”), приймач сигналів супутникової радіонавігаційної системи типу “Базальт”, то їх опис, а також зазначення характеристик і порядку застосування за штатним призначенням потребує належного висвітлення.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що завдяки появі в світ посібника “Військова топографія” за редакцією П. Ткачука та І. Тревого питання про забезпечення навчального процесу кваліфікованим посібником в українськомовній редакції зняте. Створені необхідні передумови для того, щоб поповнити бібліографічні джерела для вивчення військової топографії, топогеодезичної підготовки та навігаційного забезпечення вдалими посібником.

Література

1. Шмаль С.Г. Військова топографія. – К., 1998. – 232 с.

2. Кривошесв А.М., Приходько А.І. Військова топографія і топогеодезична підготовка: Посібник. – Суми, 2008. – 674 с.

3. Військова топографія: Навч. посібник / Т.М. Гребенюк, П.І. Волчко, В.Ю. Жидков та ін. / Під ред. П.П. Ткачука, І.С. Тревого – Львів: Львівська політехніка, 2008. – 384 с.

4. Навігаційне забезпечення військ / А. Багмет, О. Міхно та ін. – К.: ЦУВТН ГУОЗ КСП ЗСУ, 2005. – 372 с.

Посібник “Військова топографія”

видання Львівської політехніки:

зміст і роль

В. Тимчук, Е. Лучук

Зроблено огляд україномовних посібників з військової топографії, зокрема останнього з них – видання Львівської політехніки. Проаналізовано переваги та недоліки, надано рекомендації щодо удосконалення у наступних перевиданнях.

Пособие “Военная топография”

издания Львовской политехники:

содержание и роль

В. Тымчук, Э. Лучук

Сделан обзор украиноязычных пособий по военной топографии, и в частности последнего из них – издания Львовской политехники. Проанализированы достоинства и недостатки, предоставлены рекомендации по усовершенствованию в следующих переизданиях.

Manual the “Military topography” published

by Lvivska politechnika: content and role

V. Tymchuk, E. Luchuk

In the article the survey of Ukrainian-language manuals on a military topography has been conducted. The review of the last of them that was issued by “Lvivska politechnika” has been done. Merits and demerits are analyzed, recommendations about improvement in following reprinting are given.

**Видавництво Львівської політехніки
пропонує**

Гребенюк Т. М. та ін.

ВІЙСЬКОВА ТОПОГРАФІЯ

*Навчальний посібник / Т. М. Гребенюк, П. І. Волчко, В. Ю. Жидков,
В. Д. Макаревич, В. М. Корольов, О. П. Полець, С. Г. Власенко,
І. С. Тревого; За ред. П. П. Ткачука, І. С. Тревого. – Львів:
Видавництво Львівської політехніки, 2008. – 384 с.*

Формат 170 x 240 мм. Тверда оправа.

ISBN: 978-966-553-739-7

Розглянуто вивчення тактичних властивостей місцевості, виконання необхідних вимірювань для отримання вихідних даних для прийняття рішення командиром; використання карт, аерофото- і аерокосмічних матеріалів, способи та засоби орієнтування на місцевості; використання засобів навігації наземних рухомих об'єктів у бойовій роботі командира. Представлено картографічні матеріали інших країн. Наведено науково-теоретичні основи застосування цифрових та електронних карт, супутникових радіонавігаційних систем і автономних систем навігації рухомих об'єктів, програмних модулів, геоінформаційних систем військового призначення.

Для курсантів (слухачів) військових спеціальностей вищих навчальних закладів, для самостійної підготовки офіцерів Збройних сил України.

**Книги можна замовити за адресою: вул. Ф. Колесси, 2, корп. 23А, м. Львів, 79000
тел. +38 032 258-21-46, факс +38 032 258-21-36, ел. пошта: vmr@vlp.com.ua, <http://vlp.com.ua>**